

*DE
VERDIENSTE
VAN DE KUNSTENAAR*

Boekmanschting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

een discussienota
maart 1992

Ten geleide.

De minister van Sociale zaken en Werkgelegenheid is van plan om op 1 januari 1993 de nieuwe regelgeving rond de Algemene Bijstandswet in te voeren. Hiermee beoogt hij een aanzienlijke administratieve vereenvoudiging te realiseren voor alle personen en instanties, die betrokken zijn bij de uitvoering ervan.

Een belangrijk deel van de Nederlandse kunstenaars, verdeeld over diverse kunstdisciplines is op dit moment in meer of mindere mate afhankelijk van bijstand ten behoeve van kosten voor levensonderhoud. Tot op heden werden zij in staat gesteld als zelfstandigen op beperkte schaal activiteiten te ontwikkelen. In de nieuwe regelgeving lijkt dit nagenoeg onmogelijk te worden. Om te voorkomen dat professioneel werkende kunstenaars, die (nog) onvoldoende inkomsten uit beroepsmatige activiteiten verwerven, straks als 'reguliere' werklozen zullen worden behandeld is de navolgende notitie 'de verdienste van de kunstenaar' samengesteld.

Het profijt van de overheid is uitgangspunt voor aanbevelingen die - in het kader van een betere efficiency - moeten leiden tot afstemming van beleid in de sociale, fiscale, economische en culturele sector.

STATEMENTS

- 0. **De specifieke aspecten van het beroep kunstenaar vereisen een even specifieke aanpak in de toepassing van de Algemene Bijstandswet.**
- 0. **De rechtspositie van kunstenaars is gebaat bij een landelijk beleid inzake kunstenaars en bijstand**
- 0. **Een beleidsvoorstel voor kunstenaars in de bijstand moet gebaseerd zijn op naadloze afstemming op o.a. het kunstbeleid**
- 0. **Samenhang tussen sociaal beleid en kunstbeleid voorkomt kapitaalsvernietiging en versterkt het profijt voor de overheid.**

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Beroep: kunstenaar.

Kunstenaars leveren een belangrijke bijdrage aan de culturele ontwikkeling van de maatschappij. Kunst, in welke vorm dan ook, is 'het zout in de pap'. Men kan er over twisten of iets mooi, nodig of aanstootgevend is. Een samenleving zonder kunst leidt echter tot inhoudelijke vervlakking, wat ook andere waarden aantast, zoals sociale en economische.

Het belang van kunst, als waardevol onderdeel van ons bestaan, is niet omstreden, derhalve ook niet de aanwezigheid van kunstenaars. Zonder hen geen kunst.

Kunstenaars, die hun vak serieus nemen, zijn voortdurend 'aan het werk'.

Scheppend en uitvoerende kunstenaars moeten voor de continuïteit van hun vak veel trainen, repeteren en studeren.

Kunst is een voortdurend creatief proces.

De manier waarop kunstenaars met de uitoefening van hun beroep geld verdienen is in grofweg twee categorieën te onderscheiden:

- 1). de kunstenaar in loondienst
- 2). de kunstenaar als zelfstandig beroepsbeoefenaar. Bij deze laatste groep is in het soort inkomsten nog een nader onderscheid te maken, zoals inkomsten uit arbeid, andere inkomsten uit arbeid (bijv. free-lance inkomsten) en winst uit onderneming. Het kan hierbij gaan om scheppend kunstenaars (componisten, schrijvers, choreografen, tekstdichters, vormgevers, beeldende kunstenaars) en uitvoerende kunstenaars (acteurs, musici, poppenspelers, dansers).

Er is een groot en zeer verscheiden aanbod van kunst. Het kwalitatieve niveau van kunstbeoefening is afhankelijk van het aanwezige kunstklimaat. Met een brede gevarieerde middenlaag is de kans op 'uitschieters' groter. Of de belangstelling voor kunst - in de breedste zin van het woord - toeneemt is moeilijk te peilen. Wanneer het gaat om de maatschappelijke relevantie van kunst, gaat het om meer dan bezoekers aantallen en verkoopcijfers. Terecht stelt de minister van WVC in haar adviesaanvraag voor het kunstenplan 1993-1996 dat de statistieken over de publieke belangstelling een beperkte indicatie geven van de maatschappelijke betekenis van kunst. Kunst is - aldus de minister - een levensvoorwaarde voor de cultuur.

Een feit is de stijgende belangstelling voor het lenen van hedendaagse beeldende kunst via de kunstuitleeninstellingen. Feit is ook het intensief gebruik van de rentesubsidieregeling van het ministerie van WVC ten behoeve van aankoop van kunstwerken: beide instrumenten bieden de kunstenaar echter weinig inkomsten.

Ondanks initiërend en stimulerende maatregelen van de overheid op alle niveaus, hebben toch maar weinig zelfstandig werkende kunstenaars een inkomen dat permanent toereikend is voor kosten van beroep en levensonderhoud.

Kunstenaars blijken volgens de meest recente gegevens voor een belangrijk deel in staat om met inkomsten uit de kunstenpraktijk te kunnen voorzien in de noodzakelijke beroepskosten. Dit betekent echter niet dat de 'bijstandsafhankelijkheid' afneemt voor de kosten van het levensonderhoud. Er bestaan echter wel degelijk mogelijkheden om deze afhankelijkheid te reduceren. Uit ervaringen van b.v. de Gemeentelijke Sociale Diensten van Groningen en Rotterdam blijkt, dat door het geven van adequate begeleiding aan kunstenaars, de bijstand ten behoeve van de kosten voor levensonderhoud opmerkelijk verminderde.

Kunstenaars in loondienstverband kunnen, tijdelijk, terugvallen op wachtgeld- of werkloosheidsuitkeringen. Maar ook van deze groep is een belangrijk deel uiteindelijk in meer of mindere mate aangewezen op een voorziening in het kader van de Algemene Bijstandswet.

Zowel in de bestaande regelgeving als in de voorstellen tot herinrichting van de bijstandswet wordt uitgegaan van drie groepen:

- degenen van wie vanwege sociale of medische redenen geen actieve deelname aan het arbeidsproces kan worden verwacht,
- degenen die voor de voorziening in de kosten van het bestaan zijn aangewezen op arbeid in loondienst,
- degenen die een - in principe levensvatbaar - bedrijf voeren en tijdelijk op bijstand zijn aangewezen.¹⁾

Kunstenaars zijn veelal niet in een van deze groepen in te delen. Zij oefenen hun beroep als zelfstandigen uit, of hebben een daaraan vergelijkbare beroepspraktijk zoals veel uitvoerende kunstenaars. Laatstgenoemden zijn afhankelijk van steeds wisselende, kortlopende dienstverbanden. Om deze dienstverbanden aan te kunnen gaan is het op peil houden en het verdiepen van eigen bekwaamheden een kwestie van levensbelang. Dit vereist relatief grote investeringen, b.v. ten behoeve van na- en/of bijscholing, promotie en presentatie.

Zelfstandig werkende scheppend kunstenaars zijn voor de continuering van hun beroepspraktijk in belangrijke mate afhankelijk van marktontwikkelingen, opdrachten en subsidies. Ook voor deze groep geldt dat een relatief grote investering nodig is om hier aan deel te kunnen nemen. Een goede, geactualiseerd documentatie, promotie, presentatie is ook voor hen noodzakelijk voor reguliere inkomsten.

Voor toepassing van het bijstandsbesluit voor zelfstandigen, het BZ, wordt de voorwaarde gesteld dat er sprake moet zijn van een op termijn levensvatbaar bedrijf. In zijn algemeenheid kenmerkt de kunstenaarspraktijk zich juist door creatieve onvoorspelbaarheid en is bij een autonome beroepspraktijk de levensvatbaarheid op basis van economische criteria niet of nauwelijks aan te tonen.

¹. Uit de Nota Sociale Zekerheid, 1991

De kunstenaar die er niet in slaagt voldoende inkomsten te verwerven om (op termijn) zelfstandig te functioneren, is aangewezen op de arbeidsmarkt en valt dan in de regeling voor werkloze werknemers. Al eerder werd aangegeven dat er bij zelfstandig werkende kunstenaars geen sprake is van werkloosheid. Omdat deze regeling niet is toegespitst op zelfstandige beroepsbeoefenaren ontstaan er problemen bij erkenning en verrekening van inkomsten uit beroep, met verplichtingen die gericht zijn op inschakeling op de arbeidsmarkt, zoals sollicitatie e.d.

Het profijt van de overheid.

De overheid investeert zeer veel in kunst:

- 0. kunstvakonderwijs;
- 0. orkest- en gezelschapssubsidies;
- 0. akkomodatiesubsidies;
- 0. projektsubsidies, stipendia;
- 0. aankopen ten behoeve van collecties voor musea, gemeenten, kunstuitleen;
- 0. (deel)financiering van festivals en manifestaties;
- 0. het opzetten en in stand houden van een infrastructuur
- 0. marktverruimende maatregelen;
- 0. promotie, presentatie, exportbevordering;
- 0. integratie van Nederlandse kunst in Europa;

Tevens is het een gegeven dat veel kunstenaars niet of onvolledig vanuit de beoefening van hun vak in het eigen levensonderhoud kunnen voorzien en (dus) een beroep doen op een bijstandsuitkering.

Als dan vervolgens vanuit het sociale beleid kunstenaars niet de mogelijkheid wordt geboden hun beroepsbeoefening - onder bepaalde voorwaarden - te continueren, is er sprake van een kapitaalvernietiging. Interdepartementale afstemming is gewenst om deze kapitaalvernietiging te voorkomen.

Een voorbeeld uit de beeldende kunstsector moge dit verduidelijken. Binnen het beeldende kunstbeleid van de minister van WVC bestaat de mogelijkheid om aan startende kunstenaars een startstipendium toe te kennen. Deze wordt verstrekt voor de periode van een jaar en kent een component bedrijfskosten en een component kosten levensonderhoud. In de praktijk blijkt dat jonge kunstenaars onmogelijk in een jaar een bloeiende kunstpraktijk kunnen opbouwen en dat zij na de periode van het startstipendium een beroep op bijstand moeten doen. Wanneer een kunstenaar dan vanuit de sociale regelgeving het uitoefenen van het beroep onmogelijk wordt gemaakt, wordt niet alleen een beginnende beroepspraktijk om zeep geholpen, maar is ook de kunstsubsidie niet doelmatig besteed.

Gepleit wordt voor een doelmatiger afstemming tussen verschillende beleidsonderdelen. Een dergelijke afstemming is ook gewenst m.b.t. de overheidstaken die ondergebracht zijn (worden) in geprivatiseerde fondsen. Ook hier is in samenhang met, onder meer, het sociale beleid een noodzaak om kapitaalvernietiging te vermijden.

Aansluitend moet benadrukt worden dat ook afstemming met het fiscale beleid tot stand moet worden gebracht.

Sociale zekerheid.

Een belangrijk moment in de benadering van kunstenaars in de bijstand is de circulaire van 24 mei 1984, betreffende de groep podiumkunstenaars. Deze circulaire kwam tot stand onder verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de Minister van WVC. Hiermee werd een al door gemeenten gevoerd beleid bevestigd en zou men kunnen afleiden dat met name het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de noodzaak van een uitzonderingsregeling voor kunstenaars erkent. In de genoemde circulaire zijn nadere richtlijnen vastgesteld voor het werken met behoud van uitkering. Deze komen er in het kort op neer dat er gedurende een uitkeringsperiode mag worden gewerkt (voorbereiden, repeteren) aan bepaalde, van tevoren goedgekeurde produkties, en dat -indien nodig- voor de duur van deze werkzaamheden ontheffing wordt verleend van de sollicitatieverplichting.

Dit heeft nogal wat implicaties: Voor 24 mei 1984 konden bedoelde werkzaamheden alleen (betaald) worden verricht in het kader van een (arbeids)overeenkomst. De kosten hiervoor drukten op de produktiekosten. Na de richtlijn van Sociale Zaken en WVC was het mogelijk om hiervoor uitkeringsgelden te gebruiken. De opzet van de ministeries is logisch; na de periode van werken met behoud van uitkering is het uitzicht op zelfstandig functioneren in een betaalde produktie duidelijk. Belangrijk aspect hierbij is de aansluiting tussen de sociale zekerheid en de cultuur sector. Deze ontwikkeling zette zich door bij gemeenten die in het bijstandsbeleid t.a.v. beeldend kunstenaars bij de verrekening van de uitkering met de omzet, uitdrukkelijk rekening houden met de beroepsonkosten.

In de loop der tijd hebben een groot aantal gemeenten dit beleid overgenomen. Er is dus zeker een ontwikkeling in de goede richting.

De uitkristalisering van mogelijkheden gaat echter langzaam en fragmentarisch. Daarbij is het probleem dat er door een gebrek aan (van hogerhand opgelegde) uniformiteit -tot nog toe- weinig perspectief is voor afstemming op flankerende beleidsonderdelen.

Nota Sociale Zekerheid.

In de Nota Sociale Zekerheid 1991 staan bij de herinrichting van de regelgeving van de bijstand drie doelstellingen voorop:

- a. "Een doeltreffender bevordering van de zelfstandige bestaansvoorziening van bijstandsgerechtigden. In het gehele proces van bijstandsverlening zal, meer nog dan in de huidige uitvoeringspraktijk, systematisch aandacht moeten worden besteed aan de mogelijkheden van de bijstandsgerechtigden om, als werknemer of zelfstandig ondernemer, weer op eigen kracht in het bestaan te gaan voorzien."
- b. "Een zuiverder afstemming van de bijstand op de specifieke omstandigheden in het individuele geval.(.....)Dit komt neer op een zodanige toepassing van de landelijke bijstandsregels door gemeenten, dat in elk afzonderlijk geval een afstemming op de omstandigheden en mogelijkheden plaatsvindt, niet alleen ten aanzien van de te verstrekken uitkering, maar evenzeer aangaande de verplichtingen die aan de bijstand worden verbonden."
- c. "Een verbeterde afstemming van de ABW op andere voorzieningen. In dit kader wordt dan ook aan de gemeenten een ruimere beleidsmarge gegeven om zo in staat te zijn t.a.v. de bijstandsccliënten maatwerk te leveren waarbij wordt gelet op de specifieke omstandigheden die zich in een bepaald geval voordoen."²⁾

Ten aanzien van kunstenaars ligt het voor de hand de aldus geformuleerde doelstellingen zo uit te leggen dat de wetgever de gemeenten de ruimte laat tot een aangepast bijstandsbeleid voor kunstenaars.

². Nota Sociale Zekerheid 1991.

Tot slot.

Het is een fundamenteel gegeven van de vakbeweging - voor kunstenaarsorganisaties ligt dit niet anders - om te pleiten voor behoud van de arbeid waarvoor men is opgeleid.

De aandacht van het georganiseerde kunstenveld richt zich op de professioneel werkende kunstenaar, d.w.z. de kunstenaar die er op gericht is via het kunstenaarsberoep in het inkomen te voorzien.

Er is zowel aandacht voor de groep die zich bezighoudt met ontwikkeling en vernieuwing in het artistieke proces als voor de beroepsbeoefenaars die zich op integere wijze presenteren zonder zich expliciet te richten op vernieuwing. Voor beide groepen geldt dat het moeilijk is voldoende inkomsten uit de vrije markt te verwerven.

De beslissing van de Minister van WVC om nagenoeg alle individuele subsidiemogelijkheden te concentreren bij centraal werkende fondsen is een gegeven dat in ieder geval voor de komende kunstenplanperiode vast staat. Lagere overheden hebben de verkregen verantwoordelijkheid voor spreiding en afname van kunst tot beleid gemaakt. Door het autonome karakter van de lagere overheden kan per plaats en/of provincie verschil optreden in het gevoerde beleid. Dat hoeft in principe niet negatief te zijn, een sterk gevarieerd provinciaal/gemeentelijk beleid kan een stimulans zijn voor pluriformiteit van het aanbod. Ten aanzien van de sociaal/economische positie van kunstenaars dienen de lagere overheden, de gemeenten, het door hen gevoerde beleid op elkaar af te stemmen. Ten behoeve van de rechtsgelijkheid van kunstenaars, maar ook voor een breed geschakeerd aanbod. Goede arbeidsverhoudingen komen de produktie van kunst ten goede. Dit kan op gemeentelijk niveau met redelijk beperkte middelen gerealiseerd worden.

Het in de jaren 80 ingezette beleid van de overheid om de werking van de verzorgingsstaat te herzien, en meer verantwoordelijkheden te leggen bij het individu, treft ook de kunstenaar. De overheid treedt meer op in de sfeer van manager/makelaar. Dit betekent dat er meer initiatief wordt verwacht van kunstenaars en hun organisaties. Hierin doet de overheid een handreiking. In de regeringsverklaring inzake 'Sociale Vernieuwing' staat: "Het proces van de zich terugtrekkende overheid gaat gepaard met achterlating van kaders en randvoorwaarden waarbinnen de diverse belangengroeperingen zelf hun belangen kunnen behartigen". Met deze kaders en randvoorwaarden wordt hier begeleiding en geld bedoeld. Het is een absolute voorwaarde voor een juiste afstemming van belangen en mogelijkheden dat er bij het bepalen van beleid door overheid en kunstenaars(organisaties) wordt samengewerkt.

Aanbevelingen

1. Een professioneel werkende kunstenaar in een uitkeringssituatie is niet 'werkloos'. De aanpassingen in het beleid moeten gericht zijn op het verminderen van de bijstandsafhankelijkheid door het bevorderen van de mogelijkheden om inkomsten te verwerven binnen het beroep.
2. In het belang van de kunstenaar en uit het oogpunt van doelmatige overheidsuitgaven is het noodzakelijk dat er vanuit een integrale beleidsvisie wordt gekeken naar de positie van zelfstandig functionerende scheppend en uitvoerende kunstenaars.
3. In het kader van de rechtsgelijkheid dient de uitvoeringspraktijk in de verschillende gemeenten in de toekomst een zekere uniformiteit te hebben waarbij rekening wordt gehouden met de positie van kunstenaars.
4. Bij de afstemming van het beleid op de diverse terreinen moeten kunstenaarsorganisaties nadrukkelijk betrokken zijn.

Colofon:

De discussienota: de verdienste van de kunstenaar, is samengesteld door een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van:

- 0. Federatie van Kunstenaarsverenigingen
Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars
Nederlandse Kring van Beeldhouwers
- 0. Kunstenbond FNV
- 0. Nederlands Instituut voor de Dans
- 0. Voorzieningsfonds voor Kunstenaar

Eindredactie: Federatie van Kunstenaarsverenigingen
Wassenaarseweg 18
2596 CH 's-Gravenhage
Tel. 070-3639939
Fax. 070-3639164

De nota beoogt de discussie over de positie van kunstenaars in de bijstand vorm en nadere inhoud te geven. Overname van deze notitie (of delen daaruit) alleen met bronvermelding. Aan de inhoud van deze notitie kunnen geen rechten worden ontleend.

Druk: Eyling's Theaterdrukwerk, Amsterdam
Foto omslag: Willem Vermaase

Den Haag, maart 1992.

Informatiemap:

1. Algemeen overzicht inzake de positie van zelfstandige kunstenaars in de bijstand. Samenstelling: Federatie van Kunstenaarsverenigingen.
2. Ontwerp besluit van houdende vaststelling van een bijstandsbesluit zelfstandige kunstenaars. (Genummerde pagina's 1 t/m 3). Samenstelling Federatie van Kunstenaarsverenigingen/Kunstenbond FNV en BBK.
3. Toelichting bij Bijstandsbesluit Zelfstandige kunstenaars, (genummerde pagina's 4 t/m 10)
4. Persbericht inzake BZK
5. Brief Ministerie van WVC en Regeringsstandpunt inzake beeldende kunstenaars en bijstand.

De eveneens bijgesloten brochure: "De verdienste van de kunstenaar" is samengesteld door de werkgroep Kunstenaars en Bijstand waarin vertegenwoordigers van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen, het Voorzieningsfonds voor Kunstenaars, de Kunstenbond FNV en Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars, BBK zitting hadden.

Den Haag, 23 februari 1993

Nadere informatie over de inhoud van deze map:

Federatie van Kunstenaarsverenigingen, Den Haag. Tel. 070 - 3639939.
Jack Verduyn Lunel/Nico Klous.

Kunstenbond FNV, Amsterdam. Tel. 020 - 6837176. Frans de Haan.

ALGEMEEN OVERZICHT INZAKE DE POSITIE VAN ZELFSTANDIGE KUNSTENAARS IN DE BIJSTAND.

Medio 1993 zal de Staatssecretaris van Sociale Zaken mevrouw Ter Veld aan de Tweede Kamer een herinrichting van de Algemene Bijstandswet presenteren. Doelstelling van de herinrichting is een verhoging van de arbeidsparticipatie in Nederland, m.a.w. zoveel mogelijk mensen dienen via betaalde arbeid in hun levensonderhoud te voorzien. In dit nieuwe beleid is volgens Sociale Zaken geen ruimte meer voor categoriaal beleid, d.i. een speciale behandeling van bepaalde groepen uitkeringsgerechtigden.

De nieuwe ABW zal wel ruimte bieden voor individuele aanpak en maatwerk.

Een van de gevolgen van deze herinrichting is dat het categoriale beleid dat momenteel door een aantal gemeenten ten aanzien van kunstenaars wordt gevoerd na invoering van de nieuwe ABW niet meer mogelijk is. Kunstenaars zullen in het kader van de nieuwe wet op een gelijke manier worden benaderd als andere uitkeringsgerechtigden. Dit betekent dat kunstenaars, nadat zij één jaar een bijstandsuitkering ontvangen hebben, verplicht worden te solliciteren op arbeidsplaatsen die buiten hun opleiding en arbeidsverleden liggen.

Veel zelfstandige kunstenaars, zowel in de sector beeldend als binnen de podiumkunsten, zijn in de huidige kunstpraktijk op een uitkering aangewezen omdat zij met de inkomsten van hun professionele activiteiten niet of onvolledig in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Bij de sector beeldende ligt de schatting rond de negenduizend kunstenaars, het aantal binnen de podiumkunsten is momenteel nog niet duidelijk doch ook aanzienlijk. De herinrichting van de ABW zal dus voor veel zelfstandige kunstenaars en kunstenaars met een fictief dienstverband nadelige consequenties hebben.

Verder heeft de verscherpte herinrichting een beleidsparadox tot gevolg: enerzijds worden een relatief groot aantal personen op de kunstvak-opleidingen opgeleid en wordt via diverse subsidieregelingen het kunstaanbod gestimuleerd, anderzijds zal een omvangrijke groep kunstenaars in de toekomst gedwongen worden om in een andere sector werk te accepteren.

Voor een oplossing voor dit probleem zweven op dit moment een aantal oplossingen in de lucht: van de VNG en WVC/SoZA (deze richten zich in hoofdzaak op beeldende kunstenaar) en de beroepsverenigingen/vakbond.

Voorstel VNG

De Vereniging Nederlandse Gemeenten heeft een voorstel gedaan om (beeldende)kunstenaars gedurende een bepaalde periode (drie tot vijf jaar) onder actieve begeleiding met behoud van uitkering een financieel zelfstandige beroepspraktijk op te bouwen. Per gemeente zou specifieke aanpassing van het beleid mogelijk moeten zijn. De professionaliteit van de kunstenaar zou binnen dit voorstel als ijkpunt moeten dienen om in aanmerking te kunnen komen voor de regeling. Bij onvoldoende economisch perspectief zal na de uitkeringsperiode de begeleiding gericht worden op een (andersoortige) betrekking in loondienst.

Voorstel WVC/SoZa

Het min. van WVC afgelopen jaar met het min. van SoZa onderhandeld over de positie van (beeldende) kunstenaars in de Bijstand.

Momenteel geldt namelijk dat kunstenaars die via het Fonds Beeldende Kunst, Vormgeving en Bouwkunst (Fonds BKBV) een beroepskostenvergoeding ontvangen, voor hun levensonderhoud beroep moeten doen op een bijstandsuitkering bij de Sociale Dienst. Bij de herinrichting van de ABW zal deze regeling in de knel komen.

De Ministerraad heeft inmiddels afgelopen vrijdag 29 januari een voorstel ter invoering van een basisbeurs voor een (beperkt aantal) kunstenaars goedgekeurd. Het min. van SoZa hevelt 20,2 miljoen gulden over naar het min. van WVC in casu het Fonds BKBV. Dit bedrag is gelijk met het bedrag dat SoZa momenteel uitgeeft aan de groep kunstenaars die in aanmerking komt voor beroepskostenvergoeding. WVC voegt hier nog 13,5 miljoen gulden aan toe. Voor dit bedrag van 33,7 miljoen gulden zouden 1226 kunstenaars via het Fonds voor maximaal vijf jaar (met een jaarlijkse toetsing) een basisbeurs kunnen krijgen ter financiering van zowel de beroepskosten als het levensonderhoud.

De toekenning van de basisbeurs dient te geschieden via een artistiek-inhoudelijke- en een inkomenstoets.

Het min. van SoZa wil op deze wijze het gehele bijstandsprobleem voor kunstenaar te kunnen afkopen. Het probleem voor de kunstenaars in de overige sectoren o.a. de podiumkunsten blijft hierdoor onopgelost.

Ook wordt op deze wijze geen rekening gehouden met de lokale- en regionale betekenis van kunstenaars.

Voorstel federatie/kunstenbond

De Federatie van Kunstenaarsverenigingen en de Kunstenbond-FNV hebben nu samen een voorstel ontwikkeld dat een aantal concrete aanvullingen doet op de ABW. Dit is o.i. nodig omdat een professioneel werkend kunstenaar in een uitkeringssituatie niet 'werkloos' is, vandaar dat de aanpassingen in het beleid gericht zijn op het verminderen van de bijstandsafhankelijkheid. (zie "De verdienste van de kunstenaar".) De mogelijkheden om binnen de beroepspraktijk inkomsten te verwerven dienen te worden bevorderd. Het voorstel sluit aan bij de bestaande bijstandsbepalingen zoals deze geleden voor Zelfstandigen.

Zelfstandige kunstenaars met een levensvatbaar beroepspraktijk zouden volgens het voorstel voor een periode van drie jaar in aanmerking moeten kunnen komen voor een bijstandsuitkering, met mogelijkheid tot verlening van deze periode. De uitkering zou de vorm moeten krijgen van een renteloze lening, waarbij nadien over het betreffende jaar de hoogte van de bijstand definitief wordt vastgesteld en omgezet in een bedrag om niet. Om te bepalen wie als zelfstandig kunstenaar beschouwd moet worden, zou een beroepsregister voor kunstenaars ingesteld moeten worden.

Vergelijking

Het plan van WVC/SoZa richt zich op een beperkte groep kunstenaars. Het plan van de VNG en de kunstenaarsorganisaties richt zich op een veel grotere groep kunstenaars, waarbij het plan van de VNG een eindigheidsbepaling kent. De regeling van de beroepsorganisaties stelt een meer open-einde regeling voor, waarbij het instellen van een beroepsregister voor kunstenaars wordt voorgesteld. De regeling van de VNG richt zich op het op termijn economische zelfstandig functioneren van de kunstenaars, de regeling van de kunstenaarsorganisaties wil het artistieke belang als verlengingscriterium een rol laten spelen.

Den Haag 1 februari '93
Federatie van Kunstenaarsverenigingen.

ONTWERP-BESLUIT VAN HOUDENDE VASTSTELLING VAN EEN BIJSTANDSBESLUIT ZELFSTANDIGE KUNSTENAARS.

Op voordracht van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van
.....

Gelet op artikel 9 van de Algemene bijstandswet (stb.);

Gezien het advies van

De Raad van State (advies van);

gezien het nadere rapport van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN

Hoofdstuk 1

Begripsomschrijvingen

Artikel 1

In dit besluit en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. wet: de Algemene bijstandswet (stb 19);
- b. levensvatbaar bedrijf of zelfstandig beroep: het bedrijf of zelfstandig beroep van de kunstenaar naar verwachting na bijstandsverlening een inkomen zal verwerven dat, samen met het overige inkomen, toereikend is voor de voortzetting van het bedrijf of zelfstandig beroep en voor de voorziening in het bestaan;
- c. boekjaar: de periode van 12 maanden waarover administratie van de kunstenaars wordt gevoerd;
- d. netto inkomen: het over het boekjaar verworven inkomen bedoeld in hoofdstuk IV, afdeling 3 paragraaf 2 van de wet;
- e. bruto inkomen: het over het boekjaar verworven inkomen bedoeld in hoofdstuk IV, afdeling 3 paragraaf 2, van de wet, zonder toepassing van artikel 47 van de wet;
- f. jaarnorm: de tot een bedrag per boekjaar omgerekende bijstandsnorm bedoeld in hoofdstuk IV, afdeling 1, paragraaf 2, 3 en 4 van de wet;

- g. totaal vermogen: het vermogen bedoeld in artikel 56 van de wet, zonder aftrek van de aanwezige schulden en zonder de in artikel 57, tweede lid, onderdeel a, van de wet bedoelde bezittingen in aanmerking te nemen;
- h. eigen vermogen: het verschil tussen het totale vermogen en de aanwezige schulden

Hoofdstuk II

Algemene bepalingen

Par. 1. Algemeen

Artikel 2

Bijstand in de vorm van een bedrag om niet, als bedoeld in artikel 4:

- a. wordt niet verleend indien het eigen vermogen meer bedraagt dan fl. 278.000,--
- b. wordt, indien het eigen vermogen meer bedraagt dan fl. 77.500 doch minder dan fl. 278.000,--, slechts verleend indien dit eigen vermogen niet meer bedraagt dan 30% van het totaal vermogen

Artikel 3

De bijstand wordt verleend in de vorm van een bedrag om niet met toepassing van artikel 4, tweede lid, wordt verhoogd met de loonbelasting en de premies volksverzekeringen.

Artikel 4

1. Burgemeester en wethouders nemen een nadere beslissing met betrekking tot de verleende bijstand bedoeld in artikel 23a, eerste lid, van de wet nadat zij het netto inkomen uit bedrijf of zelfstandige beroep definitief hebben vastgesteld aan de hand van de administratie. DE kunstenaar legt deze binnen 6 maanden na afloop van het kalenderjaar voor aan burgemeester en wethouders.
2. Indien de verleende bijstand vermeerderd met het in het desbetreffende boekjaar behaalde netto inkomen
 - a. minder is dan de jaarnorm wordt ambtshalve voor het verschil bijstand verleend, met dien verstande dat de in totaal te verlenen bijstand niet meer bedraagt dan de jaarnorm berekend naar evenredigheid over de periode waarin over het desbetreffende boekjaar bijstand is verleend. De als geldlening verstrekte bijstand wordt omgezet in een bedrag om niet;

- b. gelijk is aan de jaarnorm wordt de als geldlening verstrekte bijstand omgezet in een bedrag om niet;
- c. meer is dan de jaarnorm. wordt de bijstand ter grootte van het verschil teruggevorderd. De rest van de als geldlening verstrekte bijstand wordt omgezet in een bedrag om niet.

Artikel 5

In afwijking van artikel 4 wordt, voor zover het eigen vermogen de vermogensgrens genoemd in artikel 2 overschrijdt, de renteloze lening gehandhaafd na afloop van het tijdvak waarin bijstand is verleend. Met ingang van het jaar volgend op het laatste jaar van de bijstandsverlening wordt hierop een jaarlijkse aflossing van tenminste 10 % voldaan. Voor zover de kunstenaar, naar het oordeel van burgemeester en wethouders, een deel van de verschuldigde aflossing niet kan voldoen, wordt uitstel van betaling verleend.

Hoofdstuk III

Slotbepalingen

Artikel 6

Onze minister herziet de bedragen, genoemd in de artikelen 3, 5, 6, 7 en 13, tweede en derde lid overeenkomstig artikel 68 van de wet

Artikel 7

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag waarop de Algemene bijstandswet in werking treedt.

Artikel 8

Dit besluit kan worden aangehaald als: Besluit Zelfstandige kunstenaars.

Lasten en bevelen deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges van ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden/

Gegeven,
De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

TOELICHTING BIJ HET BZK

Algemeen

1. De aanpassingen die nodig zijn om scheppende kunstenaars een eigen positie te geven in het wetsontwerp Herinrichting Algemene Bijstandswet zijn zeer beperkt. Het betreft in feite 3 nieuwe artikelen die in zeer sterke mate lijken op voor zelfstandigen geschreven artikelen. Het zijn de artikelen 5.1.c, 9a en 23a. In de artikelen 57.2, 119, 138 en 144 is alleen het woord kunstenaar bijgeschreven. Enige artikelen die betrekking hebben de uitkeringshoogte en het recht op bijstand behoeven ook nog een aanvulling.
2. Aansluiting bij voor zelfstandige geschreven artikelen is van belang. Daardoor wordt het duidelijk dat de aanpassing eenvoudig zijn door te voeren en principieel geen betekenis hebben.
3. Bijgesloten artikelen uit het wetsontwerp Algemene Bijstandswet.

Artikel 5

1. In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:
 - a. belanghebbende: degene wiens belang rechtstreeks bij een besluit betrokken;
 - b. zelfstandigeen zelfstandig kunstenaar: de belanghebbende van 18 tot 65 jaar, die voor de voorziening in het bestaan is aangewezen op arbeid in het eigen bedrijf of zelfstandig beroep hier te lande en die:
 1. voldoet aan de wettelijke vereisten voor de uitoefening daarvan;
 2. voldoet aan het urencriterium voor toepassing van de zelfstandigenaftrek bedoeld in artikel 44m, eerste of vierde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (Stb. 1990, 103); en
 3. alleen of samen met degenen met wie hij het bedrijf of zelfstandig beroep uitoefent de volledige zeggenschap in dat bedrijf of zelfstandig beroep heeft en de financiële risico's daarvan draagt.
 - c. zelfstandig kunstenaar: de belanghebbende van 18 tot 65 jaar die ingeschreven staat in het beroepsregister voor kunstenaars, die voor de voorziening in het bestaan is aangewezen op arbeid in het eigen bedrijf of zelfstandig beroep hier te lande en die:

1. voldoet aan de wettelijke vereisten voor de uitoefening daarvan;
 2. voldoet aan het uren criterium voor toepassing van de zelfstandigenaftrek bedoeld in artikel 44 m, eerste of vierde lid, van de Wet op de Inkomstenbelasting 1964.¹
2. In deze wet en daarop berustende bepalingen wordt onder schoolverlater verstaan de persoon die de deelname heeft beëindigd aan onderwijs of beroepsopleiding op grond waarvan aanspraak bestond op studiefinanciering ingevolge hoofdstuk II van de Wet op de studie- financiering dan wel op kinderbijslag, zolang de in het derde lid bedoelde periode niet is verstreken.
3. De in het tweede lid bedoelde periode is:
- a. voor de persoon die voor het bereiken van de leeftijd van 21 jaar de deelname aan het onderwijs of een beroepsopleiding heeft beëindigd: een half jaar, te rekenen vanaf het tijdstip waarop hij wordt geacht het onderwijs of de beroepsopleiding te hebben beëindigd;
 - b. voor de persoon die op of na het bereiken van de leeftijd van 21 jaar de deelname aan het onderwijs of een beroepsopleiding heeft beëindigd: een half jaar, te rekenen vanaf de eerste dag van de maand volgend op die waarin hij de deelname aan het onderwijs of de beroepsopleiding heeft beëindigd.
4. Met de schoolverlater, bedoeld in het tweede lid, wordt gelijkgesteld:
- a. de persoon die voor het bereiken van de leeftijd van 21 jaar zich heeft gevestigd in of is teruggekeerd naar Nederland, zolang een periode van een half jaar niet is verstreken, te rekenen vanaf het tijdstip waarop hij wordt geacht zich in Nederland te hebben gevestigd of naar Nederland te zijn teruggekeerd;
 - b. de persoon die na het bereiken van de leeftijd van 21 jaar zich heeft gevestigd in of is teruggekeerd naar Nederland en de deelname heeft beëindigd aan onderwijs of beroepsopleiding van overeenkomstige aard

HOOFDSTUK II HET RECHT OP BIJSTAND

1. De kring van rechthebbenden

Artikel 9

1. Aan de zelfstandige die gedurende een redelijke termijn als zodanig werkzaam is geweest en wiens bedrijf of zelfstandig beroep levensvatbaar is, wordt gedurende ten hoogste 12 maanden algemene bijstand verleend. Verlening van deze termijn met ten hoogste 24 maanden is mogelijk indien de oorzaak van de behoefte aan bijstand is gelegen in externe omstandigheden van tijdelijke aard.
2. Aan persoon of de echtgenoot van de persoon die uit hoofde van werkloosheid een uitkering ontvangt en die een bedrijf of zelfstandig beroep begint dat levensvatbaar is, wordt na beëindiging van die uitkering gedurende ten hoogste 18 maanden algemene bijstand verleend.
3. De zelfstandige wiens bedrijf of zelfstandig beroep niet levensvatbaar is heeft in zijn hoedanigheid van zelfstandige geen recht op bijstand, tenzij belanghebbende:
 - a. 55 jaar of ouder is, het bedrijf of zelfstandig beroep gedurende een aaneengesloten periode van 10 jaar onmiddellijk voorafgaand aan de aanvraag heeft uitgeoefend en hieruit een inkomen geniet dat duurzaam ontoereikend is om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien; dan wel
 - b. zich verplicht de activiteiten in het bedrijf of zelfstandig beroep zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen 12 maanden, te beëindigen.
4. Aan de zelfstandige die om gezondheidsredenen niet of slechts beperkt in staat is tot het uitoefenen van zijn bedrijf of zelfstandig beroep en die een uitkering ingevolge de Algemene arbeidsongeschiktheidswet heeft aangevraagd, wordt algemene bijstand verleend tot het tijdstip waarop een beslissing ingevolge genoemde wet is genomen. Daarna kan aan de belanghebbende in zijn hoedanigheid van zelfstandige slechts bijstand worden verleend met toepassing van het eerst, derde of vijfde lid.
5. Bijstand ter voorziening in de behoefte aan bedrijfskapitaal kan slechts worden verleend aan de zelfstandige bedoeld in het eerste, tweede en derde lid, onderdeel a, alsmede in de tweede volzin van het vierde lid.
6. Bij krachtens algemene maatregel van bestuur worden nadere regels gesteld ten aanzien van de verlening aan zelfstandigen van algemene bijstand en bijstand ter voorziening in de behoefte aan bedrijfskapitaal.

Artikel 9a ²

1. Aan de kunstenaar wiens bedrijf of zelfstandig beroep levensvatbaar is wordt gedurende ten hoogste 36 maanden algemene bijstand verleend. Verlenging van deze is mogelijk indien de oorzaak van de behoefte aan bijstand van tijdelijke aard is.
2. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden andere regels gesteld ten aanzien van de verlenging aan kunstenaars van algemene bijstand.

Artikel 23

1. Indien aan een zelfstandige op grond van artikel 9, anders dan ter voorziening in de behoefte aan bedrijfskapitaal, bijstand wordt verleend, heeft deze bijstand voorlopig de vorm van een renteloze geldlening die in maandelijkse termijnen wordt uitbetaald.
2. Zodra het inkomen bekend is over het boekjaar waarin de in het eerste lid bedoelde bijstand is verleend, wordt de hoogte van deze bijstand definitief vastgesteld en vindt, voor zover de zelfstandige geen in aanmerking te nemen vermogen heeft, tot die hoogte omzetting plaats in een bedrag om niet.
3. In afwijking van het eerste lid wordt de daar bedoelde bijstand verleend als een bedrag om niet indien:
 - a. de uitkeringsduur ten hoogste zes maanden is;
 - b. de inkomensvorming in het jaar verloopt en het inkomen duurzaam lager is dan de bijstandsnorm bedoeld in hoofdstuk IV, afdeling 1; en
 - c. het vermogen van de zelfstandige een bij algemene maatregel van bestuur te stellen grens niet te boven gaat.

Artikel 23a.

1. Indien aan een kunstenaar op grond van artikel 9a bijstand wordt verleend, heeft deze bijstand voorlopig de vorm van een renteloze geldlening die in maandelijkse termijnen wordt uitbetaald.
2. Zodra het inkomen bekend is over het boekjaar waarin de in het eerste lid bedoelde bijstand is verleend, wordt de hoogte van deze bijstand definitief vastgesteld en vindt, voorzover de kunstenaar geen in aanmerking te nemen vermogen heeft, tot die hoogte omzetting plaats in een bedrag om niet.

Paragraaf 3. Het vermogen

Artikel 57

1. Niet als vermogen wordt in aanmerking genomen:
 - a. bezittingen in natura die naar hun aard en waarde algemeen gebruikelijk zijn dan wel, gelet op de omstandigheden van persoon en gezin noodzakelijk zijn;
 - b. het bij de aanvraag om bijstand aanwezige vermogen voorzover dit minder bedraagt dan de toepasselijke vermogensgrens, genoemd in artikel 59;
 - c. vermogen ontvangen tijdens de periode waarover beroep op bijstand wordt gedaan, tot het bedrag dat het bij de aanvraag om bijstand aanwezige vermogen minder bedroeg dan de toepasselijke vermogensgrens, genoemd in artikel 59;
 - d. spaargelden opgebouwd tijdens de periode waarin bijstand wordt ontvangen;
 - e. een uitkering in verband met geleden immateriële schade voor zover dit, gelet op de aard en de hoogte van de uitkering, van uit een oogpunt van bijstandsverlening verantwoord is.
2. Voor de zelfstandige en de zelfstandige kunstenaar wordt niet als vermogen in aanmerking genomen:
 - a. bezittingen in natura die naar hun aard en waarde algemeen gebruikelijk zijn dan wel, gelet op de omstandigheden van persoon en gezin, noodzakelijk zijn;
 - b. het voor de uitoefening van het bedrijf of zelfstandig beroep noodzakelijk vermogen, waaronder mede begrepen het vermogen gebonden in de door de zelfstandige of zijn gezin in eigendom bewoonde woning met bijbehorend erf.

Artikel 119

1. Burgemeester en wethouders leggen aan de zelfstandige aan wie algemene bijstand of bijstand ter voorziening in bedrijfskapitaal verleend met toepassing van artikel 9 de verplichtingen op die zij nodig achten voor een doelmatige bedrijfs- of beroepsuitoefening.

2. De zelfstandige en de zelfstandig kunstenaar aan wie bijstand als bedoeld in het eerste lid wordt verleend is verplicht naar behoren een administratie te voeren.
3. Ten aanzien van de zelfstandige en zelfstandig kunstenaar die zijn bedrijf of zelfstandig beroep gedurende ten minste een half jaar niet of nagenoeg niet uitoefent, is artikel 120 van toepassing.

Paragraaf 3. Adviesorganen

Artikel 136

Een commissie als bedoeld in artikel 43 van de Wet op de Bedrijfs- organisatie (Stb. 1950, K22) dient Onze Minister desgevraagd of uit eigen beweging van advies omtrent onderwerpen betreffende deze wet.

Artikel 138

Burgemeester en wethouders benoemen in elk geval in de commissie als leden:

- a. een of meer vertegenwoordigers van burgemeester en wethouders
- b. een of meer vertegenwoordigers op voordracht van de bij de Stichting van de Arbeid aangesloten centrales van werknemers;
- c. een of meer vertegenwoordigers op voordracht van het Regionaal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening als bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Arbeidsvoorzieningswet;
- d. voor zover de advisering betrekking heeft op de bijstandsverlening aan zelfstandigen, een regionale vertegenwoordiger van het midden- en kleinbedrijf, een vertegenwoordiger op voordracht van de centrale organisaties voor ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en, indien de plaatselijke situatie daartoe aanleiding geeft, een vertegenwoordiger van Onze Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en een vertegenwoordiger op voordracht van de centrale landbouworganisaties.
- e. voor zover de advisering betrekking heeft op de bijstandsverlening aan kunstenaars, een vertegenwoordiger vanuit het georganiseerde beroepsveld.

4. Paragraaf 4: Toezicht

Artikel 144

1. Onze Minister kan ten laste van 's Rijks kas aan gemeenten een uitkering verstrekken ter vergoeding van uitvoeringskosten in verband met:
 - a. het verrichten van bijzonder onderzoek in het kader van de bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik van deze wet;
 - b. aan derden opgedragen onderzoek en rapportage inzake de verlening van bijstand aan zelfstandigen en kunstenaars.
2. Met betrekking tot het eerste lid worden bij of krachtens algemene maatregel van bestuur nadere regels gesteld.

-
1.). 1. De doelgroep kunstenaars kan worden geïdentificeerd door het instellen van een beroepsregister voor kunstenaars waarin alleen kunstenaars worden opgenomen die op basis van een objectieve beoordeling van het professioneel kunstenaarschap daarvoor in aanmerking komen. Tot de doelgroep behoren eveneens kunstenaars die functioneren als zelfstandigen, maar bij de uitoefening van het beroep aangewezen zijn op fictief dienstverband.
2. Men krijgt zelfstandigenaftrek als men per jaar minstens 1225 uur als zelfstandige werkt.
 2. De periode van toekenning van bijstand over ten hoogste 36 maanden is gerelateerd aan de periode waarin een kunstenaar geregistreerd staat in het beroepsregister. Toelating tot dit register vindt plaats na beoordeling van de professionaliteit van de betreffende kunstenaar. Bij verlenging van de periode (met eveneens 36 maanden) waarover de zelfstandige kunstenaars gebruik kan maken van het BZK is een van de voorwaarden consolidering van de omzet met duidelijke eenwijzingen dat er sprake is van stijging en/of het artistiek functioneren dat voldoende aanknopingspunten biedt om de genoemde inkomstenontwikkeling te realiseren. Onder artistiek belang wordt verstaan: het belang van het continueren van de productie van kunst, c.q. het kunstenaarsaanbod.

Federatie van Kunstenaarsverenigingen en Kunstenbond FNV bieden oplossing voor de problemen van kunstenaars in de bijstand.

De Federatie van Kunstenaarsverenigingen heeft in samenwerking met de Kunstenbond FNV voorstellen ontwikkeld waarmee de positie van scheppende kunstenaars in de bijstand wordt gegarandeerd.

De organisaties komen met deze voorstellen omdat er in de plannen van het kabinet rond de herziening van de algemene bijstandswet geen mogelijkheden bestaan voor de kunstenaar als ondernemer (met nog onvoldoende inkomsten uit beroep) om als zelfstandige te blijven functioneren.

In de voorstellen van het kabinet is er een mogelijkheid voor ondernemers om met ondersteuning vanuit Sociale Zaken gedurende een periode van een half jaar (met éénmalige verlenging van een half jaar) een zelfstandige onderneming op te zetten die na uiterlijk 1 jaar levensvatbaar moet zijn, (Bijstandsbesluit Zelfstandigen).

De Federatie van Kunstenaarsverenigingen en Kunstenbond FNV onderschrijven het belang om een kunstenaar als zelfstandig ondernemer te behandelen. Zij menen echter wel dat - gelet op de marktontwikkelingen voor scheppende kunstenaars - de periode van maximaal 1 jaar absoluut onvoldoende is om tot volledige zelfstandigheid te komen.

De daartoe ontwikkelde voorstellen bieden aan kunstenaars de mogelijkheid om in een periode van 3 jaar een levensvatbaar bedrijf op te zetten. Na deze periode zal bekeken moeten worden of eventuele verlenging mogelijk en aanvaardbaar is. Daarbij spelen zowel economische als artistieke elementen een rol.

De kunstenaarsorganisaties hebben de voorstellen ingediend bij de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de minister van WVC en de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Den Haag, 26 januari 1993

Nadere informatie:

Federatie van Kunstenaarsverenigingen. Tel. 070-3639939 (Jack Verduyn Lunel/Nico Klous)

Kunstenbond FNV, Amsterdam. Tel. 020 - 6837176 (Frans de Haan)

Ministerie van
Welzijn,
Volksgezondheid en
Cultuur

Postbus 5406
2280 HK Rijswijk
Telefoon (070) 3 40 79 11

W
E L
Z I J N
V O L K S
G E Z O N D
H E I D
C U L T U R
6220

Federatie van Kunstenaarsverenigingen
t.a.v. de heer J. Verduyn Lunel
Wassenaarseweg 18
2596 CH DEN HAAG

Ingekomen
Jach
Datum 18-02-1992
Archt., Anne, Nico

Ons kenmerk
K/BK U 931661
Onderwerp

Inlichtingen bij
T. van Grootheest

Doorkiesnummer
3406124
Bijlage(n)

Rijswijk
17 FEB. 1993
Uw brief

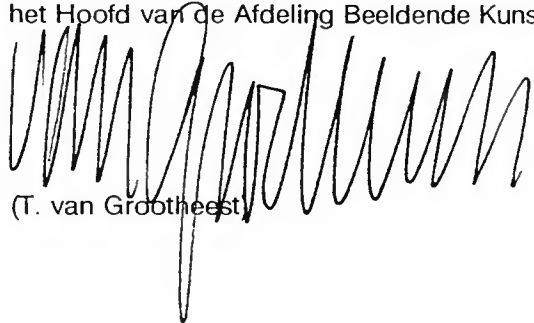
regeringsstandpunt
beeldende kunstenaars
en de bijstand

1

Geachte heer Verduyn Lunel,

Hierbij doe ik u toekomen een verbeterde versie van het regeringsstandpunt inzake de beeldende kunstenaars en de bijstand. In de aan u toegezonden eerdere versie is door een technische oorzaak de duur van de regering per abuis gesteld op vijf jaar. Dit moet zijn vier jaar.

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur,
namens de Minister,
het Hoofd van de Afdeling Beeldende Kunsten,

(T. van Grootheest)

BEELDENDE KUNSTENAARS EN BIJSTAND.

voorgeschiedenis

Tijdens het mondeling overleg van 11.12.91 met de Vaste Kamercommissie voor Cultuur is door de Minister van WVC een regeringsstandpunt toegezegd over de beeldende kunstenaars in de bijstand. De Tweede Kamer had hier om gevraagd na bekendwording van een rapport van een thema-onderzoek, dat is uitgevoerd door de Rijksconsulenten van het Ministerie van SZW. Het betreft een onderzoek naar de uitvoering van de Bijstandswet met betrekking tot beeldende kunstenaars door gemeenten. Dit onderzoek is een vervolg op een evaluatie van het z.g. Haarlems model, die eveneens is uitgevoerd door de Rijksconsulenten. Het 'Haarlems model' voorziet niet alleen in Haarlem maar ook in een aantal andere gemeenten in speciale voorzieningen voor beeldende kunstenaars, die voor de kosten van levensonderhoud afhankelijk zijn van de Bijstand.

De belangrijkste conclusie van bovengenoemde evaluatie is dat de uitstroom naar de arbeidsmarkt in feite niet of zelden optreedt: de beeldende kunstenaars blijven bij toepassing van dit model in feite permanent afhankelijk van de RWW. Ze worden behandeld als een aparte categorie, waarvoor uitzonderingen mogelijk zijn met betrekking tot sollicitatieplicht en het begrip passende arbeid.

De resultaten van het thema-onderzoek zijn najaar 1991 bekend geworden. Ook uit dit laatste onderzoek is gebleken dat de meeste gemeenten bij de bijstandsverlening aan kunstenaars aanpassingen aanbrengen in de uitvoeringspraktijk. Die aanpassingen hebben betrekking op de invulling van arbeidsvoorwaarden, de verrekening van inkomsten en acceptatie van verwervingskosten.

De uitkomsten van het thema-onderzoek haalden de landelijke pers en vormden in feite de aanleiding voor het bovenvermelde mondeling overleg over het Beeldende Kunstbeleid van 11.12.1991. Bij die gelegenheid heeft de Kamer er bij de Minister van WVC op aangedrongen om in ieder geval voor inwerking treding van de nieuwe Algemene Bijstands Wet (ABW) geen acties te ondernemen om de eventuele nadelige effecten van het 'Haarlems model' weg te nemen. Met betrekking tot deze problematiek heeft overleg plaatsgevonden tussen de bewindslieden van WVC en SZW.

een spanningsveld

De uitkomsten van dit overleg zijn als volgt:

Door de beide bewindslieden wordt erkend dat er een spanningsveld bestaat tussen het beleid van WVC en het beleid van SZW, hetgeen een belemmering kan vormen voor een optimale uitvoering van de nieuwe ABW. Dit spanningsveld betreft de situatie die ontstaat als een beeldend kunstenaar een z.g. beroepskostenvergoeding van het Rijk ontvangt en voor zijn kosten van levensonderhoud afhankelijk is van de bijstand.

Ter toelichting diene het volgende:

Het is in het Cultuurbeleid een aanvaard principe dat met betrekking de scheppende kunsten de overheid kunstenaars in staat stelt hun beroep uit te oefenen indien de markt (nog) niet in staat is om het aanbod van hun artistieke activiteiten op te vangen op zodanige wijze dat de betrokkenen zich in zijn kosten van levensonderhoud en /of beroepsuitoefening kan voorzien.

Een inkomen uit loondienst vormt in dit geval geen alternatief: de scheppende kunstenaar is als het ware zijn eigen opdrachtgever, wiens producten een vraag uit de markt kunnen uitlokken.

In die zin kan zijn activiteit, ondanks het ontbreken van een markt, van groot belang zijn voor de dynamiek en de ontwikkelingen in de cultuur.

Deze zienswijze heeft zich niet alleen in ons land ontwikkeld, maar is ook terug te vinden in het beleidsinstrumentarium van andere landen.

De zogenaamde beroepskostenvergoedingen zijn te beschouwen als een maatregel die in het verlengde van deze gedachtegang is ontwikkeld.

Over de beroepskostenvergoeding wordt in de discussienota over "het beleid ten aanzien van de beeldende kunst" (d.d. 11 augustus 1986) het volgende opgemerkt: "Een van de omstandigheden, waarmee in het kunstbeleid rekening gehouden dient te worden, is de materiële onzekerheid van het bestaan van scheppende kunstenaars.

Niettemin is het juist voor de kunst, een bloeiend kunstleven en de cultuur in meer algemene zin van het grootste belang dat deze kunstenaars ook in tijden van materiële nood in staat gesteld worden als kunstenaars werkzaam te blijven, zodat hun kunstenaarschap niet verloren gaat voor de samenleving.

Hoewel het streven erop gericht is voor beeldende kunstenaars de voorwaarden te scheppen om zelfstandig in het bestaan te voorzien(...), zal het blijven voorkomen dat kunstenaars af en toe voor wisselende perioden een zó gering inkomen verwerven dat er geen ruimte is voor de beroepskosten of dat zij aangewezen zullen zijn op de sociale voorzieningen waarvan de hoogte ook niet is afgestemd op het maken van beroepskosten; in beide gevallen vormt continuering van de beroepsuitoefening een probleem.

Om deze situatie te ondervangen is er als het ware nog een buffer nodig, tussen het instrumentarium van het kunstbeleid en de puur sociale voorzieningen, bij wijze van spreken een "vangnet".

Bij opheffing van de BKR en overheveling van de middelen naar WVC zal vanuit WVC een substantieel bedrag voor dit doel beschikbaar gesteld worden, met name voor beroepskostenvergoedingen aan kunstenaars.

Voor zover kunstenaars, die hiervan gebruik maken, voor hun kosten van levensonderhoud zijn aangewezen op een sociale voorziening, zal de beroepskostenvergoeding daarop niet in mindering worden gebracht; ook zullen deze kunstenaars gedurende die periode ontheven zijn van de plicht zich in te schrijven bij het arbeidsbureau"

In een brief van de Minister van WVC aan de Tweede Kamer d.d.21.1.1987 (Kamerstukken II 1986/87,19700 Hoofdstuk XVI, nr.129)is dit laatste nog eens aangescherpt, nl. waar gesteld wordt dat wanneer een beroepskostenvergoeding is toegekend, er voor wat betreft de sollicitatieplicht volstaan mag worden met sollicitaties, waarvoor het kunstenaarschap een voorwaarde is.

Materieel komt dit er op neer dat bij het 'Haarlems model', dat niet alleen in Haarlem maar ook in andere gemeenten wordt toegepast, beeldende kunstenaars worden behandeld als een aparte categorie, waarvoor een speciale behandeling mogelijk is met betrekking tot sollicitatieplicht en het begrip passende arbeid.

Dit nu wordt door het Minister van SZW als problematisch ervaren in verband met twee ontwikkelingen:

- de richtlijn passende arbeid
- de nieuwe ABW.

de richtlijn passende arbeid

Het kabinetsbeleid is gericht op een grotere participatie aan de betaalde arbeid. Mede op verzoek van de Kamer heeft in dit kader een herbezinning plaatsgevonden op de criteria voor passende arbeid. Daarbij is de conclusie getrokken dat de criteria, die in de jurisprudentie worden gehanteerd, geen aanscherping behoeven. Het kabinet heeft om die reden besloten op basis van de maatstaven van de jurisprudentie een algemene richtlijn op te stellen ten behoeve van de uitvoerders. De Tweede Kamer heeft hier op 5 november 1991 mee ingestemd. Vervolgens heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Centraal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening en de Sociale Verzekeringsraad.

Half mei 1992 is de richtlijn aangeboden aan de gemeenten, de regionale besturen voor de arbeidsvoorziening en de bedrijfsverenigingen (Tweede Kamer, 1991-1992, 22300 XV, nr.90). Centraal element vormt dat de criteria voor passende arbeid ruimer dienen te worden gehanteerd naar gelang de duur van de werkloosheid toeneemt of het werkloosheidsrisico hier om andere redenen aanleiding toe geeft.

Als algemene richtlijn geldt dat na het begin van de werkloosheid een ieder een half jaar de tijd krijgt om werk te zoeken overeenkomstig het beroep dat men voordien had of het niveau van de opleiding dat men heeft genoten. Na het eerste half jaar wordt een ruimere opstelling op de arbeidsmarkt verwacht. In eerste aanleg betekent dit dat men zoveel mogelijk op het eigen niveau beschikbaar dient te zijn voor omscholing naar een andere beroepsrichting. Indien dit geen uitstroom tot gevolg heeft, moet ook werk worden aanvaard op een lager opleidingsniveau.

De richtlijn passende arbeid geldt voor alle bijstandsgerechtigden, dus ook voor beeldende kunstenaars met een bijstandsuitkering. Dit levert een spanningsveld op met de afspraken die met de Kamer zijn gemaakt over degenen die een beroepskostenvergoeding ontvangen en een beroep doen op bijstand.

Dit spanningsveld staat thans de toepassing en handhaving van de richtlijn passende arbeid bij beeldende kunstenaars met bijstand in de weg, die wel wordt gevolgd bij andere groepen uitkeringsgerechtigden met een vergelijkbaar opleidingsniveau, in de weg.

de nieuwe ABW

De Rww wordt geïntegreerd in de nieuwe ABW. Ook hiervan vormt het activerende arbeidsmarktbeleid de achtergrond. Bij iedere bijstandsgerechtigde dient op individuele wijze te worden onderzocht op welke wijze de deelname aan de betaalde arbeid bevorderd kan worden en welke verplichtingen hiertoe aan de bijstand worden verbonden. Op grond van redenen van medische of sociale aard dan wel verband houdend met aard en doel van de bijstand is de gemeente bevoegd om in individuele gevallen een of meer verplichtingen niet op te leggen of daarvan tijdelijk ontheffing te verlenen. Gemeenten krijgen hierdoor bij het verplichtingenbeleid meer mogelijkheden om maatwerk te verrichten.

Het gesignaleerde spanningsveld tussen het beleid van WVC en dat van SZW moet in het licht van het bovenstaande gezien worden.

De gemeenten hebben binnen het kader van de wet de mogelijkheid op individuele basis de ABW uit te voeren, inclusief het regelen van verplichtingen en uitzonderingen.

Omdat echter het overgrote deel van de kunstenaars met een beroepskostenvergoeding van WVC ook aangewezen is op de bijstand, ontstaat er een categorie, waarvan de afzonderlijke leden zich melden bij de gemeentelijke sociale diensten, die zich vervolgens -al was het maar vanuit een oogpunt van rechtsgelijkheid- gedwongen zien categoriale gedragslijnen op te stellen.

mogelijke oplossingen

Er zijn voor dit knelpunt twee oplossingen voorstelbaar:

1. Aanpassing van de nieuwe ABW m.b.t. kunstenaars.
2. Aanpassingen in het beleidsinstrumentarium van WVC voor wat betreft die instrumenten, die directe financiering van kunstenaars tot doel hebben en die instrumenten, die een directe relatie hebben met de marktpositie van beeldende kunstenaars.

ad1.

Het is niet mogelijk voor beeldende kunstenaars een speciale regeling binnen de ABW te creëren. Dat zou een ongelijke behandeling inhouden ten opzichte van andere bijstandsgerechtigden en niet stroken met het principe van individuele toetsing.

ad2.

Een aanpassing in het beleidsinstrumentarium van WVC zal zich beperken tot het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, dat individuele subsidies en beroepskostenvergoedingen verstrekt.

Met instemming van de Tweede Kamer zijn met ingang van 1992 de lagere overheden gestopt met het verstrekken van beroepskostenvergoedingen. Daardoor is het nu mogelijk om op Rijksniveau het beleid terzake bij te stellen zonder dat dit gevolgen heeft voor het beeldende kunstbeleid van andere overheden.

Gemiddeld ontvangen per jaar 1200 kunstenaars voor totaal fl.9 milj. aan beroepskostenvergoedingen.

Om deze kunstenaars onafhankelijk te maken van een inkomen uit de Bijstand zijn beleidsaanpassingen noodzakelijk.

voorstel SZW/WVC

Het voorstel van de Minister van WVC en de Staatssecretaris SZW voor de oplossing van de boven geschetste problematiek voorziet in een voorliggende voorziening, die onder verantwoordelijkheid van de Minister van WVC zal worden uitgevoerd. De uitvoering zal in handen worden gegeven van het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, dat nu is belast met de uitvoering van de Regeling Beroepskostenvergoeding.

WVC vervangt vanaf de datum van invoering van bovengenoemde nieuwe voorliggende voorziening voor nieuwe aanvragers naast de beroepskostenregeling ook een deel van de werkbeurzen en de startstipendia. Daarvoor in de plaats komt een systeem van basisbeurzen, dat voorziet in de kosten van levensonderhoud en een forfaitair bedrag aan beroepskosten. Het bedrag voor kosten van levensonderhoud wordt gefixeerd op de alleenstaandennorm in de bijstand (bruto f 22.500,- per jaar). Het bedrag van de beroepskostenvergoeding wordt bepaald op f 5.000,- per jaar. Voor toelating tot deze nieuwe voorliggende voorziening, het stipendium, geldt, evenals in het verleden voor de toekenning van een beroepskostenvergoeding, naast een artistieke toets een inkomenstoets. Deze inkomenstoets zal inhouden, dat het inkomen van de aanvrager op jaarbasis niet méér mag bedragen dan f 27.500,- incl. beroepskosten. De duur van het stipendium is in beginsel vier jaar, maar per jaar wordt bekeken of een continuering van de beurs op zijn plaats is. Een termijn van vier jaar wordt voldoende geacht voor een beeldend kunstenaar om via kunstbeoefening in zijn kosten van levensonderhoud te voorzien.

De huidige beroepskostenvergoedingen kennen een termijn van maximaal vijf jaar.

Partners van kunstenaars met een stipendium van WVC zullen een aanvullende bijstand kunnen aanvragen bij de sociale dienst. Hiervoor geldt de normale door de GSD toe te passen- midden- en leefvormtoets van de ABW. Volgens de nieuwe bepalingen van de herinrichting ABW worden aan de partner arbeidsverplichtingen opgelegd onder de normale, individuele ontheffingsclausules. Teneinde te waarborgen dat de partner, die een stipendium ontvangt van het Fonds Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst, zich kan wijden aan de kunstbeoefening, wordt door SZW een ministeriele beschikking getroffen op grond van de ABW, waarin aan degenen die een stipendium van het Fonds voor de Beeldende Kunsten ontvangen een categoriale vrijstelling wordt gegeven van de arbeidsverplichtingen.

Door de omzetting van de beroepskostenvergoedingen in een systeem van "stipendia" die voorzien in de kosten van levensonderhoud van de betrokkenen, wordt in de bijstand een beter handhaafbare situatie bereikt. Op degene met een beeldende kunstachtergrond, die niet of niet meer een beurs ontvangen van WVC, kan het activerend arbeidsmarktbeleid onverkort worden toegepast, inclusief het gestelde in de richtlijn passende arbeid en de nieuwe ABW.

Bij beeldende kunstenaars, die in het verleden gebruik hebben gemaakt van de BKR, zullen de bijstandsverplichtingen worden afgestemd op de individuele situatie. De ABW biedt immers de mogelijkheid om in individuele gevallen ontheffing te verlenen van arbeidsverplichtingen indien deze, gelet op de omstandigheden van de betrokkene, geen enkel doel zouden dienen.

Als overgangsregeling geldt dat degenen die, op het moment dat de nieuwe regeling van kracht wordt, een beroepskostenvergoeding ontvangen, deze behouden voor de resterende periode. In die periode hoeven ze dan alleen te solliciteren op banen waarvoor het kunstenaarschap een vereiste is.

financiering en fasering

Door de maatregel van WVC treedt als direct effect een structurele besparing op bij SZW. Rekening houdend met het feit dat 80% van degenen, die in de nieuwe regeling zullen worden ondergebracht, anders in de bijstand zouden zitten en dat de partners in aanmerking kunnen komen voor een ABW-uitkering, wordt het overall gemiddeld bespaarde bedrag per plaats in de nieuwe WVC-regeling f 16.485,-.

Aangezien de in het stipendium te hanteren alleenstaandennorm hoger is dan het gemiddelde bedrag aan bespaarde bijstand, volstaat de SZW-besparing niet als dekking voor de nieuwe beurzenregeling. WVC kan hiertoe een bedrag van f 13,5 mln. inzetten, opgebouwd uit f 9 mln. van de beroepskostenvergoedingen en f 4,5 mln. uit de omzetting van startstipendia en werkbeurzen in stipendia.

Over de fasering van de invoering van dit nieuwe stelsel van "stipendia" zal overleg plaats vinden met de direct betrokken partijen. Het eindbeeld zal in ieder geval een besparing in de Bijstand opleveren van f 20,2 mln. Samen met de f 13,5 mln. van WVC zullen ruim 1200 beeldende kunstenaars, binnen de daarvoor geldende criteria, een stipendium kunnen ontvangen.

Ter financiële dekking van de nieuwe regeling zal ook een uitname uit het Gemeentefonds plaatsvinden. Hierover zal de Raad voor Gemeentefinanciën om advies gevraagd worden.

Uitgaande van een gesloten budget van 33,8 miljoen en stipendia ad f 27.500, is het zonder meer mogelijk om het gevaar van een "open-eind-regeling" te ondervangen.

Immers in het kunstbeleid, waar het selectiecriteria "kwaliteit" een geaccepteerd begrip is, is het altijd mogelijk gebleken met gesloten budgetten tot goed beheersbare regelingen te komen.

Kunstenaars die daarvoor niet in aanmerking komen en een inkomen uit hun beroep verwerven, dat niet voldoende is om te voorzien in de kosten van levensonderhoud, zullen in de toekomst op dezelfde wijze worden behandeld als ieder ander die een beroep doet op ons stelsel van sociale zekerheid.

Het streven is gericht op invoering van dit stelsel per 1 januari 1994.